

Demografický vývoj v České republice v roce 2003

Demografické faktory jsou jedním z významných determinantů poptávky po bydlení. Modely poptávky na trhu s bydlením používané v zahraniční odborné literatuře často zahrnují proměnné jako podíl osob, které se dostaly do věku, v němž obvykle pořizují své první bydlení, proměnné aproximující rostoucí či klesající počet domácností jednotlivců nebo naopak vícečlenných domácností, úroveň migrace, perspektivy utváření nových domácností a další demografické procesy. I v českém prostředí se demografické změny, které započaly po roce 1989, bezpochyby významným způsobem promítly do situace na trhu s bydlením. Náplní této kapitoly je alespoň ve stručnosti zhodnotit hlavní demografické změny, k nimž došlo v roce 2003 v porovnání s předchozími roky a které by mohly mít dopad na situaci na trhu s bydlením v ČR (ať už v blízké či vzdálenější budoucnosti).

V roce 2003 došlo k poměrně výraznému poklesu počtu nově uzavřených sňatků (o 4 000 sňatků) v porovnání s rokem 2002. Nadále tedy pokračuje trend poklesu počtu nově uzavřených sňatků, který započal již v roce 1993 a s drobnými výkyvy pokračoval až do roku 2003. Úroveň sňatečnosti i nadále zůstává nízká, mladí lidé odkládají sňatek do pozdějšího věku (viz tabulka 1) a navíc dávají často přednost nesezdaným soužitím. Důvodem k nesezdanému soužití mohou být i ekonomické výhody (např. vyšší přídavky na děti pro svobodné matky).

Úroveň rozvodovosti v ČR patří k nejvyšším v Evropě, z tabulky 2 je patrné, že v roce 2003 připadlo 67 rozvodů na 100 uzavřených sňatků (index rozvodovosti). V roce 2002 činila hodnota indexu rozvodovosti „pouze“ 60,2, v roce 2003 tedy došlo k poměrně významnému nárůstu počtu rozvodů. Hodnota úhrnné rozvodovosti se zvýšila z 0,46 v roce 2002 na 0,48 v roce 2003, což znamená, že při zachování současné intenzity by se rozvedlo do třiceti let 48 ze 100 uzavřených manželství, tedy téměř celá jedna polovina.

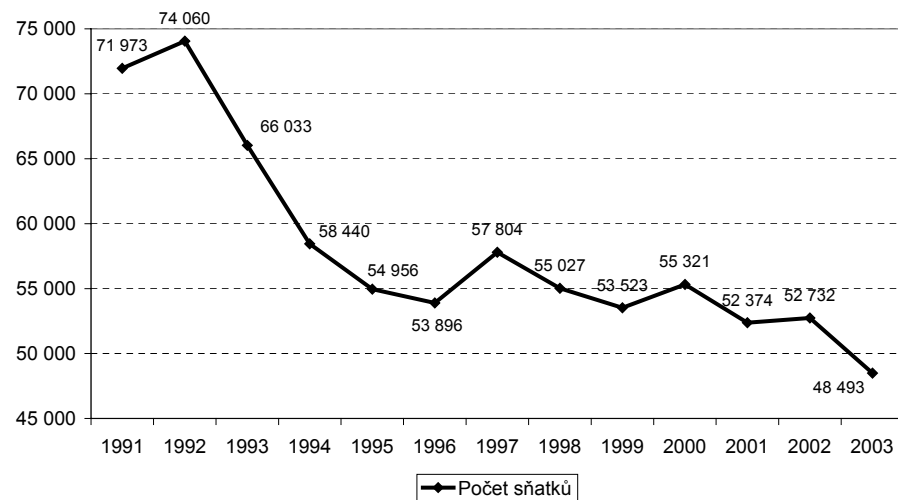
V počtu živě narozených došlo v roce 2003 k mírnému nárůstu přibližně o jeden tisíc dětí ve srovnání s rokem 2002. Tento nárůst není nijak značný, ale pokračuje již druhým rokem (v roce 2002 se počet narozených dětí zvýšil o zhruba 2 000 dětí v porovnání s rokem 2001), což se stalo poprvé od roku 1991. Relativně nízký počet narozených dětí je způsoben odsouváním narození prvního dítěte do vyššího věku. S tím souvisí i nízký počet dětí připadajících na 1 ženu (úhrnná plodnost⁶⁸). Úhrnná plodnost měla za rok 2003 hodnotu 1,18; tato hodnota je velmi nízká, pokud si uvědomíme, že pro zachování současného počtu obyvatel přirozenou měnou (bez započtení migrace) by hodnota úhrnné plodnosti musela být vyšší než 2.

Zajímavým trendem je nárůst podílu dětí narozených mimo manželství (viz graf 3). V letech 1990 až 2003 došlo k prudkému nárůstu podílu mimomanželských dětí z 8,6 % na 28,5 %. Došlo tedy ke značnému nárůstu počtu domácností svobodných matek s dětmi, které budou do budoucna pravděpodobně ovlivňovat zejména poptávku v segmentu sociálního bydlení. Nelze však jednoznačně říci, že se jedná výhradně o děti narozené svobodným matkám. Děti narozené mimo manželství mohou být také děti rodičů s nízkými příjmy, kteří neuzavřeli sňatek z ekonomických důvodů (pobírání přídavek na děti pro svobodné matky). Kromě toho není vyloučeno, že pro část párů bude impulsem k uzavření sňatku až narození potomka.

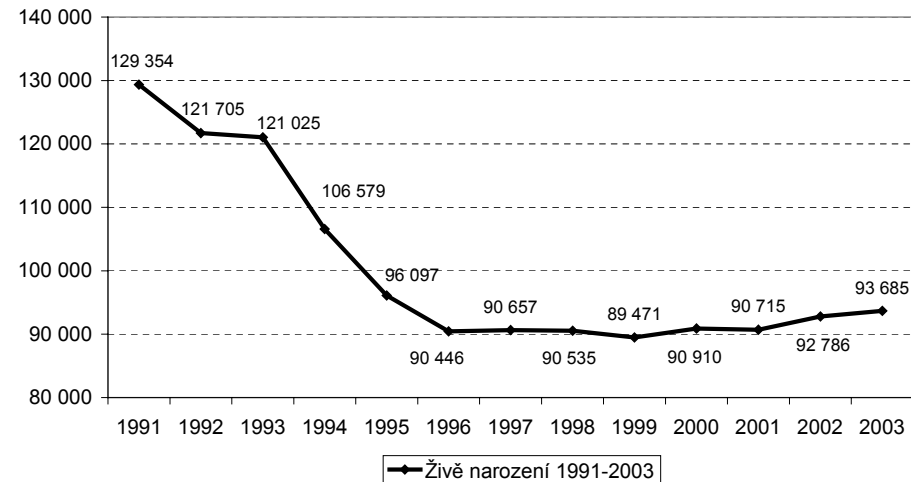
V letech 2001 až 2003 došlo ke stagnaci v prodlužování naděje dožití obyvatel při narození (viz tabulka 4) a ani podíl obyvatel ve věku 65 let a starších téměř nerostl (viz tabulka 5). Lze ovšem očekávat další nárůst podílu osob v důchodovém věku, neboť do něj přicházejí populačně silné ročníky narozené po 2. světové válce.

Shrneme-li výše uvedené, nejvýznamnějšími změnami v roce 2003 z demografického hlediska byl zejména pokračující růst počtu živě narozených dětí a neustále rostoucí podíl dětí narozených mimo manželství.

⁶⁸ Úhrnná plodnost udává, kolik dětí by se v průměru narodilo každé ženě, kdyby byla zachována stávající úroveň porodnosti.

Graf 1: Počet sňatků uzavřených v České republice v letech 1991 – 2003

Zdroj: ČSÚ

Graf 2: Počty živě narozených dětí v ČR v letech 1991 – 2003

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 1: Průměrný věk ženichů a nevěst při prvním sňatku

Rok	Nevěsty	Ženiši
1993	22	24,5
1994	22,3	24,9
1995	22,7	25,3
1996	23,0	25,7
1997	23,5	26,2
1998	23,7	26,5
1999	24,1	26,9
2000	24,5	27,3
2001	24,9	27,6
2002	25,3	28,1
2003	25,7	28,5

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 2: Rozvodovost v ČR

Rok	Index rozvodovosti	Úhrnná rozvodovost
1991	40,8	34,8
1992	38,6	33,9
1993	45,8	36,2
1994	52,9	37,5
1995	56,7	38,4
1996	61,4	41,7
1997	56,2	41,9
1998	58,8	42,9
1999	44,2	32,3
2000	53,7	41,2
2001	60,3	45,0
2002	60,2	46,0
2003	67,1	48,0

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 3: Průměrný věk matek a úhrnná plodnost v ČR v letech 1991 až 2003

Rok	Věk matek celkem	Věk matek při narození 1. dítěte	Úhrnná plodnost
1991	24,6	22,2	1,86
1992	24,6	22,2	1,72
1993	24,7	22,3	1,67
1994	24,9	22,5	1,44
1995	25,3	22,9	1,28
1996	25,6	23,3	1,18
1997	25,9	23,7	1,17
1998	26,2	24,1	1,16
1999	26,5	24,4	1,13
2000	26,9	24,9	1,14
2001	27,3	25,3	1,14
2002	27,6	25,7	1,17
2003	28,0	26,1	1,18

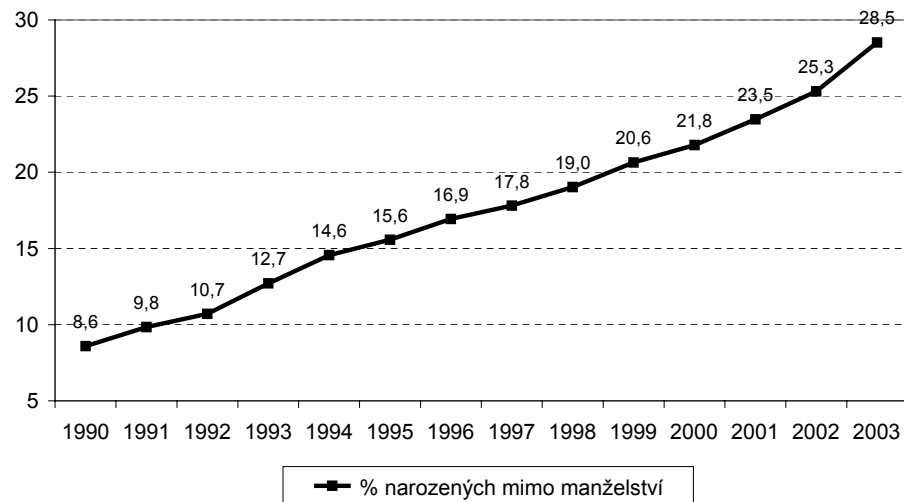
Zdroj: ČSÚ

Tabulka 4: Vývoj naděje dožití mužů a žen v ČR v letech 1991 až 2003

Rok	Muži	Ženy
1991	68,2	75,7
1992	68,5	76,1
1993	69,3	76,4
1994	69,5	76,6
1995	70,0	76,6
1996	70,4	77,3
1997	70,5	77,5
1998	71,1	78,1
1999	71,4	78,1
2000	71,6	78,3
2001	72,1	78,4
2002	72,1	78,5
2003	72,0	78,5

Zdroj: ČSÚ

Graf 3: Vývoj podílu narozených dětí mimo manželství v letech 1990 až 2003

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 5: Podíl obyvatel ČR ve věku 65 let a starších v letech 1991 až 2003

Rok	Podíl obyvatel ve věku 65 let a starších (%)
1991	12,7
1992	12,9
1993	13,0
1994	13,1
1995	13,3
1996	13,5
1997	13,6
1998	13,7
1999	13,8
2000	13,9
2001	13,9
2002	13,9
2003	13,9

Zdroj: ČSÚ

Literatura

Kolektiv autorů. *Populační vývoj České republiky*. Katedra demografie a geodemografie, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy. Využity ročníky 1994-2002.

Webové stránky Českého statistického úřadu: www.czso.cz.